

Nytt voksesubstrat for ulvelav *Letharia vulpina* Rein Midteng

Sommeren 1996 gjennomførte jeg og to kamerater en ukes padletur i Rogens naturreservat i Kopparbergs län. Reservatet grenser inn til Femundsmarka nasjonalpark, og er på samme måte som den norske nasjonalparken preget av karrig morenejord og skrinn furuskog. Disse grenseområdene er kjent for sine rike forekomster av ulvelav, og huser trolig Skandinavias største sammenhengende populasjon av laven som finns voksende på furu over store deler av området. Det var derfor ikke overraskende at vi hyppig kom over til dels rike forekomster av arten. En morgen vi campet på en halvøy på sørsiden av Rogensjøen tok jeg med meg mitt første speilreflekskamera for å fotografere ulvelaven. Da jeg tok et fotografi av noen furugadder, ble jeg oppmerksom på noe som vokste fastsittende på en stein. Jeg kunne noe overrasket konstatere at dette var ulvelav.

Jeg hadde personlig ikke hørt om stein som voksesubstrat for arten, og tok dermed et bilde av det. Området hvor laven vokste på stein var dominert av skrinn tørr furuskog med middels rike forekomster av ulvelav. Noe senere samme sommer deltok jeg på «Vern Øvre Otta»s vassdragstreff i Skjåk. Jeg var kjent med Siste Sjanses oppdagelser av de meget store forekomstene av ulvelav innenfor området Åsen-Bottnen (se Solås & al. 1997, Blyttia 55(1):29-34). Like i nærheten av dette området, på andre siden av europaveien ved samløpet av elvene Tora/Føysa, var det også enorme mengder med ulvelav som kledde furu- og bjørke-trærne. Langs stien på østsiden av Føysa, oppdaget jeg også det samme som tidligere på sommeren: ulvelav voksende på stein.

Som kjent, ved store primærforekomster på furu, kan også ulvelav vokse på andre substrat som bjørk. Dette er derfor trolig forklaringen på dette noe unormale voksesubstratet for en art som nesten utelukkende er kjent voksende på furu.

Jeg tenkte ikke på dette tidspunktet å snakke med fagfolk m.h.t. mine observasjoner, men etter en samtale med Asbjørn Solås ble jeg informert om at dette burde meldes inn til fagmiljøene.

Opplysninger om lokalitetene:

1. Rogens naturreservat Kopparbergs län, syd-

siden av Rogen, tangen mellom Rutsfjället og Bredåholmene, 760 m o.h. Kart: 172A Gröna kartan, fjellversjon.

2. OP Skjåk: Samløpet Tora/Føysa, østsiden, langs stien ca. 200 meter ovenfor parkeringsplassen, UTM (ED50) MP 407 760, 770 m o.h.

Synspunkter eller kommentarer kan rettes til Rein Midteng, Sagatun, 3810 Gvarv, E-mail: u971841@studbo.hit.no. tlf. 35955252

En ny forekomst av sudetlok *Cystopteris sudetica* i Ringebu Harald Bratli

Botanisk museum, Universitetet i Oslo, N-0562 Oslo.

Under feltarbeid i bekkeklofter i Ringebu kommune i Oppland sommeren 1997 oppdaget jeg en ny forekomst av sudetlok *Cystopteris sudetica*. Lokaliteten ligger på østsida av elva Søråa ca. 800 m nord for Sagbekken (UTM_{WGS84}: NP 653, 271, 560 m o.h., kartblad 1818 III). Den ligger i en bratt skråning ca. 10 m fra elva, omtrent 50 m nord for utløpet av en liten bekk på vestsiden av elva. Forekomsten dekker et areal på ca. 5 x 5 m. For ikke å ødelegge forekomsten ved unødige tråkk ble antall individer ikke nøyaktig talt opp, men minst 100 bregner ble observert. Dette er den femtende kjente forekomsten i landet, og med en beliggenhet på 560 m o.h. dessuten den høyestliggende i Norge (se Berg 1993).

Blåbær- og lågurtgranskog og er de dominerende vegetasjonstypene ved forekomsten, med bl.a. maigull *Chrysosplenium alternifolium*, fjellok *Cystopteris montana*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, mai-blom *Maianthemum bifolium*, gaukesyre *Oxalis acetosella*, firblad *Paris quadrifolia* og skogstjerneblom *Stellaria nemorum* (se også tabell 1). I bunn-sjiktet er særlig etasjemose *Hylocomium splendens* og storkransmose *Rhytidiadelphus triquetrus* vanlige, mens tresjiktet domineres av gran *Picea abies* og rogn *Sorbus aucuparia*. Skogen rundt forekomsten er middels gammel, men hogst-påvirket, trolig ved plukkhogst for en tid tilbake. Gamle stubber ble observert, og i lia ovenfor forekomsten var det en del nylig vindfelte trær. I dette partiet ble også moskusurt *Adoxa moschatellina* og rosenkjuke *Fomitopsis rosea* funnet. Forekom-

Tabell 1. Arter funnet sammen med sudetlok *Cystopteris sudetica*.

Species found together with Cystopteris sudetica.

Norsk navn	Latinsk navn
Karplanter	
Marinøkkel	<i>Botrychium lunaria</i>
Maigull	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>
Skjærløk	<i>Cystopteris fragilis</i>
Fjelløk	<i>Cystopteris montana</i>
Sudetlok	<i>Cystopteris sudetica</i>
Broddtelg	<i>Dryopteris carthusiana</i>
Markjordbær	<i>Fragaria vesca</i>
Skogstorkenebb	<i>Geranium sylvaticum</i>
Fugletelg	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>
Linnea	<i>Linnaea borealis</i>
Maiblom	<i>Maianthemum bifolium</i>
Strutseving	<i>Matteuccia struthiopteris</i>
Gaukesyre	<i>Oxalis acetosella</i>
Firblad	<i>Paris quadrifolia</i>
Hengeving	<i>Phegopteris connectilis</i>
Bringebær	<i>Rubus idaeus</i>
Gullris	<i>Solidago virgaurea</i>
Skogstjerneblom	<i>Stellaria nemorum</i>
Vendelrot	<i>Valeriana sambucifolia</i>
Moser	
Etasjemose	<i>Hylocomium splendens</i>
Storkransmose	<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>

sten er SSV-vendt og relativt lysåpen, muligens som følge av at noe jord og vegetasjon har rast ut i elva. Det var tydelige spor etter erosjon ca. 5 m nedenfor lokaliteten. Den ligger imidlertid i skyggen av den bratte og høye dalsiden på øst og sørsiden av elva. Bekken som munner ut i elva på vestsiden av kløfta bidrar også til høy og stabil luftfuktighet. Lia er bratt og utilgjengelig, og rett sør for lokaliteten danner elva en sving, slik at lokaliteten også skjermes en del fra solinnstråling mot sør. En fylligere beskrivelse av lokaliteten finnes i Bratli & Gaarder (1998).

Den norske utbredelsen til sudetlok er behandlet av Berg (1993). Den er blant Norges mest sjeldne planter og kanskje den mest utpregete huldreplanten vi har. Berg (1993) oppgir 14 lokaliteter, alle i et begrenset område i Gudbrandsdalen fra Øyer til Nord-Fron (Berg 1993). Den nærmeste kjente lokaliteten ligger ved Nyhamnbekken, ca. 2,5 km sør for den nye lokaliteten. I de dype og uframkommelige elvekløftene i Gudbrandsdalen finnes det sannsynligvis flere forekomster, men omfattende hogst, som i nabodalføret Nordåa, reduserer livsvilkårene for arten. Den vokser på skyggefulle steder i granskog hvor luftfuktigheten i vekstperioden er relativt jevn og høy, og flatehogst er naturligvis en trussel mot arten. Sudetlok står

oppført på den norske rødlista som sjelden (Størkersen 1992). Den nye lokaliteten ligger også utsatt til pga. fare for ytterligere utglidninger av løsmasser i elva. Søråa er regulert, og endringer i vannføring kan også innvirke på artens livsvilkår. Funnet er dokumentert ved innsamlet materiale som vil bli levert til Botanisk museum, Oslo.

Litteratur

- Berg, R.Y. 1993. Oppdagelse og utbredelse av sudetlok (*Cystopteris sudetica*) i Norge. *Blyttia* 51: 91-98.
- Bratli, H. & Gaarder, G. 1998. Kartlegging av biologisk mangfold i bekkeløfter i Ringebu kommune, Oppland. Botanisk hage og museum, Universitetet i Oslo, Rapport 3: 1-101.
- Størkersen, Ø.R. 1992. Truede arter i Norge. Direktoratet for naturforvaltning, Rapport 1992: 6: 1-89.

Bittergrønn *Chimaphila umbellata*: nyfunn i Oslo

Jan Wesenberg

Intil nylig har alle de ca. 6 (se Nordal & Wischmann 1989, *Blyttia* 47(4):183-188) kjente lokaliteter for bittergrønn i Oslo vært gamle og enten ulokaliserbare eller med sikkerhet utgåtte. Også i nabolaget Akershus gjelder det samme for alle lokaliteter på én nær – en liten og svært utsatt forekomst på Svartskog i Oppegård. Men Oslo kommune er atter begunstiget med en lokalitet av denne rødlistearten. En ny forekomst ble oppdaget av undertegnede 15.8.1998 på Holmlia i Søndre Nordstrand bydel. Arten vokser i lia mellom bebyggelsen og E18 (jeg nøyer meg her med kilometerskoordinater: NM 99,34). Populasjonen besto av 22 blomstrende og et noe større antall sterile skudd over ca 2 kvadratmeter nær en sti, på kanten av en grunn granskogsbevokst konkavitet i lia. Området ellers har barskog og sekundært løvkratt på grunnfjell, med mye grunnlende, men med en del lågurtarter i forsenkningene. Bittergrønnen står under noen små bjørker, på en avsats med tynt jorddekke og åpent blåbærgranskog-feltsjikt, i halvskygge. Lokaliteten ligger i underkant av 100 m fra blokka der *Blyttias* redaktør bor, og etter den første vantro stirringa og den påfølgende krigsdansen har han en periode slitt fælt for å ikke å begynne å se et dypere kosmisk mønster i at nettopp *han* skulle kjøpe leilighet i *den* blokka. Ett skudd er tatt som belegg til Hb O (så nå er det 21 tilbake). En kan trygt gå ut ifra at lokaliteten vil bli holdt under oppsikt.